

Uzasadnienie

Zgodnie z art. 13 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2020 r. poz. 55, 471 i 1378) uznanie za rezerwat przyrody następuje w formie aktu prawa miejscowego jako zarządzenie regionalnego dyrektora ochrony środowiska. Zarządzenie określa nazwę rezerwatu, jego położenie lub przebieg granicy i otulinę, jeżeli została wyznaczona, cele ochrony oraz rodzaj, typ i podtyp rezerwatu przyrody, a także sprawującego nadzór nad rezerwatem. Regionalny dyrektor ochrony środowiska, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, po zasięgnięciu opinii regionalnej rady ochrony przyrody, może zwiększyć obszar rezerwatu przyrody, zmienić cele ochrony, a w razie bezpowrotnej utraty wartości przyrodniczych, dla których rezerwat został powołany - zmniejszyć obszar rezerwatu przyrody albo zlikwidować rezerwat przyrody.

Rezerwat przyrody „Cisy nad Czerską Strugą” (o powierzchni 17,19 ha) został uznany na mocy § 1 zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 26 marca 1982 r. w sprawie uznania za rezerwaty przyrody (M.P. Nr 10 poz. 74) w celu „zachowania stanowiska cisa”.

Regulacja art. 153 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody uprawnia do stwierdzenia, że rezerwat „Cisy nad Czerską Strugą”, jako utworzony przed dniem wejścia w życie ustawy z 2004 r., stał się rezerwatem w rozumieniu tejże ustawy, mimo, że z formalnego punktu widzenia sam przepis konstytuujący przedmiotową formę ochrony przyrody, tj. zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 26 marca 1982 roku, utracił od dnia 1 maja 2004 r. moc obowiązującą. Nastąpiło to w związku z regulacją art. 157 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. dotyczącą zachowania mocy, po dniu 30 kwietnia 2004 r., przez przepisy wykonawcze wydane wyłącznie na podstawie ustawy o ochronie przyrody z 1991 r., a nie na podstawie poprzedzającej ją ustawy z 1949 r. Jednocześnie, zgodnie z art. 153 rezerwat utworzony przed dniem wejścia w życie ustawy, stał się rezerwatem w rozumieniu tejże ustawy.

Rezerwat „Cisy nad Czerską Strugą” położony jest w województwie pomorskim, w powiecie chojnickim, na terenie gminy Czersk. Obejmuje grunty Skarbu Państwa w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, Nadleśnictwa Woziwoda. Rezerwat znajduje się w granicach Tucholskiego Parku Krajobrazowego oraz w obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie PLB220009.

Na terenie rezerwatu stwierdzono występowanie kilku zbiorowisk roślinnych należących do kręgu dwóch zespołów: grądu subatlantyckiego *Stellario-Carpinetum* oraz kwaśnej dąbrowy typu pomorskiego *Fago-Quercetum*. Wszystkie fitocenozy leśne są znacznie zniekształcone, co wynika z ich porolnego charakteru oraz niewłaściwego doboru gatunków drzew w trakcie zalesień. Oprócz sosny, w drzewostanie licznie występuje też świerk, spotykana jest daglezcja i wejmutka, a w podszyciu czeremcha amerykańska. W lepiej zachowanych płatach grądu drzewostan tworzą buk, lipa i sosna, a w niższym piętrze – również grab. Tam też runo ma bardziej naturalny, mezotroficzny charakter.

W wielu płatach grądu i nielicznych płatach dąbrowy zauważalne są procesy regeneracji zbiorowisk, czemu sprzyja wiek drzewostanów osiagających 100-145 lat.

Populacja cisa pospolitego *Taxus baccata* w rezerwacie liczy obecnie 299 osobników (w roku 2016 zinwentaryzowano okazy, które osiągnęły przynajmniej 1,5 m wysokości). Jest to jedna z bogatszych populacji tego gatunku w regionie Pomorza Gdańskiego i Borów Tucholskich. Jednak, podobnie jak w wielu innych rezerwach chroniących cisa, w rezerwacie „Cisy nad Czerską Strugą” liczebność tego gatunku wykazuje tendencję spadkową. Dla poprawy stanu zdrowotnego cisów i zwiększenia przeżywalności jego siewek konieczne jest podjęcie działań ochronnych z zakresu ochrony czynnej, polegających na stopniowym eliminowaniu gatunków obcych siedliskowo i geograficznie, zwłaszcza świerka i czeremchy amerykańskiej, oraz doświetleniu dna lasu w miejscach nadmiernie zacienionych.

Dla zachowania populacji cisa, a przede wszystkim stabilnych warunków siedliskowych, niezbędne jest ograniczenie niektórych form działalności w otoczeniu rezerwatu. Dotyczy to przede wszystkim działań, które zmieniłyby warunki wodne w rezerwacie (np. obniżyły poziom wód gruntowych) lub nasiliły antropopresję. Dla ograniczenia zagrożeń zewnętrznych wynikających z działalności człowieka wyznaczono otulinę rezerwatu.

Obejmuje ona przede wszystkim kompleks łąk otaczających rezerwat od strony północnej, zachodniej i południowej oraz fragment lasu graniczący z rezerwatem od strony wschodniej.

Biorąc pod uwagę ww. przesłanki wynikające z zapisów ustawy z 16 kwietnia 2004 r., o ochronie przyrody, niniejsze zarządzenie wprowadza następujące zmiany w stosunku do aktu powołującego rezerwat w 1982 r.:

- 1) do wyznaczenia przebiegu granic rezerwatu i otuliny wykorzystano numeryczne dane leśne (wg Planu Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Woziwoda na lata 2018-2027);
- 2) przebieg granic rezerwatu oraz jego otuliny opisano za pomocą punktów załamania tych granic wykonanych w układzie współrzędnych płaskich prostokątnych PL-1992;
- 3) położenie rezerwatu wskazano na tle mapy Nadleśnictwa Woziwoda i na tle mapy ewidencyjnej gminy Czersk oraz określono poprzez wskazanie działek ewidencyjnych oraz wydziełów leśnych wchodzących w jego granice. Uznano, że wyszczególnienie działek ewidencyjnych oraz wydziełów leśnych wchodzących w skład rezerwatu określa jego położenie w sposób precyzyjny oraz przystępny dla użytkowników, którzy nie dysponują umiejętnościami lub możliwościami technicznymi określenia położenia rezerwatu przy pomocy współrzędnych punktów załamania granicy rezerwatu. Przesłanki tej nie wyczerpują również załączone mapy, gdyż ich skala nie umożliwia precyzyjnego określenia położenia rezerwatu. Dotyczy to w szczególności małych powierzchni i elementów liniowych, których położenie w granicach rezerwatu, bez jednoznacznego wskazania, może budzić wątpliwości i wynikające z nich problemy podczas realizacji działań ochronnych oraz działań gospodarczych na styku rezerwatu z terenami położonymi poza nim;
- 4) powierzchnię rezerwatu i otuliny obliczono na podstawie powierzchni poligonu opisanego współrzędnymi punktów załamania ich granic. Powierzchnia rezerwatu obliczona w ten sposób wynosi 16,70 ha, a więc jest o 0,49 ha mniejsza, niż wskazana w akcie powołującym rezerwat z 1982 roku. Z rezerwatu nie wyłączono żadnego obszaru, zatem różnica w powierzchni może wynikać z innej metody jej obliczania;
- 5) zmieniono brzmienie celu ochrony z: „zachowanie stanowiska cisa” na: „zachowanie populacji cisa pospolitego *Taxus baccata* oraz renaturyzacja fitocenozy grądu subatlantyckiego *Stellario-Carpinetum* i kwaśnej dąbrowy typu pomorskiego *Fago-Quercetum*”. Tak sformułowany cel ochrony podkreśla istotny wpływ stanu zbiorowisk leśnych, w których występuje cis, na stan populacji cisa oraz perspektywy jej zachowania;
- 6) wskazano rodzaj, typ i podtyp rezerwatu, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2005 r. w sprawie rodzajów, typów i podtypów rezerwatów przyrody (Dz. U. z 2005 r. nr 60, poz. 533).

W tej sytuacji zasadne stało się wydanie przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska Gdańsku zarządzenia w sprawie rezerwatu przyrody „Cisy nad Czerską Strugą”, w oparciu o delegację ustawową zawartą w treści art. 13 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Projekt zarządzenia został omówiony z Nadleśnictwem Woziwoda na spotkaniu w dniu 11 maja 2020 r, a następnie przesłany do Nadleśnictwa (mail z dnia 12 maja br.). Nadleśnictwo nie wniosło uwag do projektu zarządzenia (mail z dnia 25 maja 2020 r.).

Projekt zarządzenia został zaopiniowany przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska (pismo DZP-WO.6200.8.2020.SW z dnia 22.09.2020 r.). Przekazane przez GDOŚ uwagi miały charakter redakcyjny.

Projekt zarządzenia uzyskał pozytywną opinię Regionalnej Rady Ochrony Przyrody w Gdańsku (uchwała z dnia 19 listopada 2020 r. w sprawie wydania opinii do projektu zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku w sprawie rezerwatu przyrody „Cisy nad Czerską Strugą”).

Projekt zarządzenia został uzgodniony w trybie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2019 r. poz. 1464) z Wojewodą Pomorskim (pismo PN-I.0041.21.2020.ASO z dnia 28 grudnia 2020 r.).